

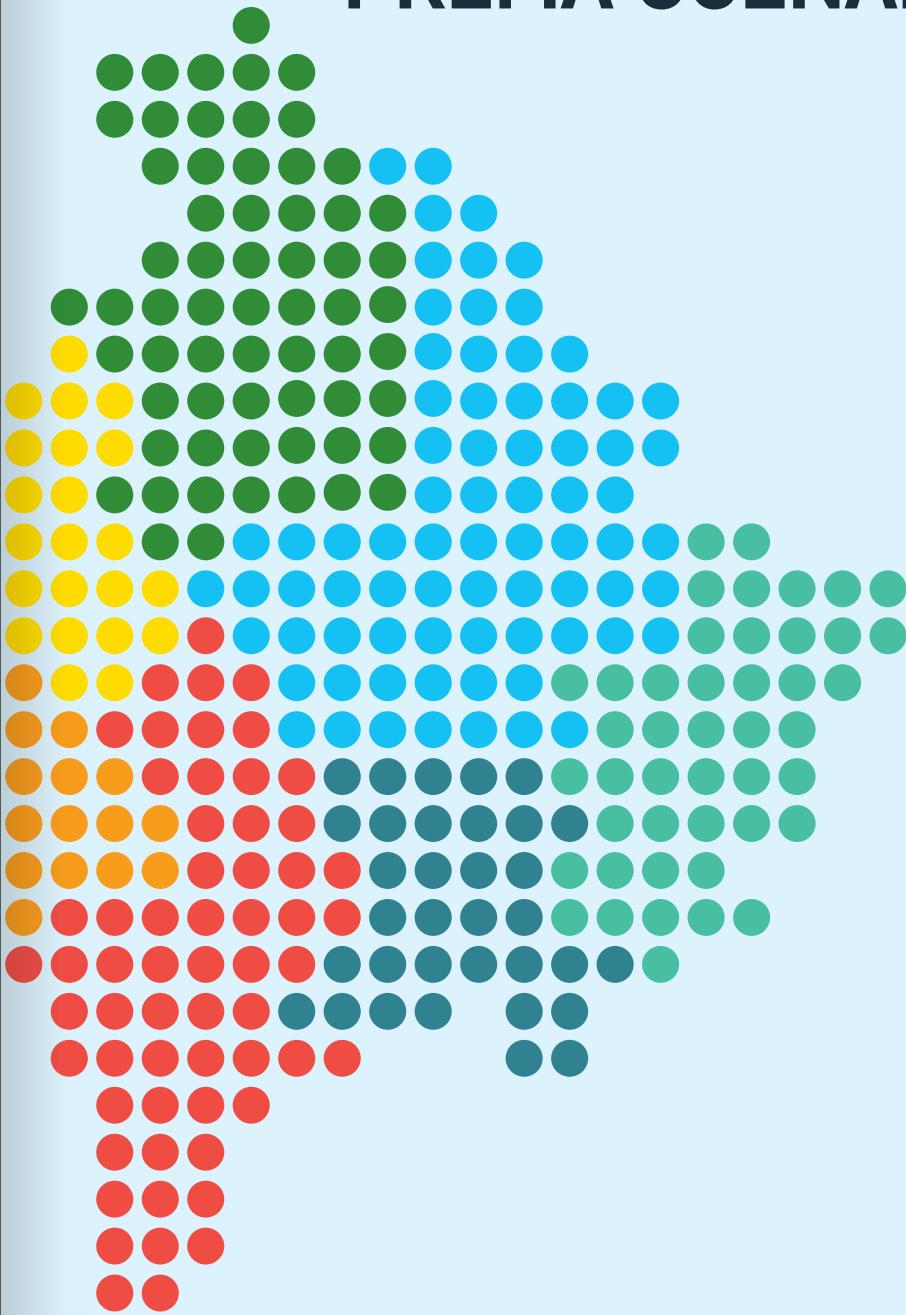

USAID

NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

KVALITET USLUGA KOJE PRUŽAJU OSNOVNI SUDOVI NA KOSOVU – PREMA OCENAMA ADVOKATA

2020

KVALITET USLUGA KOJE PRUŽAJU OSNOVNI SUDOVI NA KOSOVU – **PREMA OCENAMA ADVOKATA**

Priština, April 2020.

Ograničenje odgovornosti:

Ova publikacija pripremljena je na uvid Agencije za međunarodni razvoj Sjedinjenih Država. Pripremili su je Demokratija Plus i Centar za zastupanje demokratske kulture. Stavovi autora izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Država.

SADRŽAJ

SPISAK SKRAĆENICA.....	6
KLJUČNI NALAZI.....	7
UVOD.....	8
1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	10
1.1 Metodologija ankete	10
1.2 Varijable.....	13
1.2.1 Pristup informacijama.....	13
1.2.2 Efikasnost	13
1.2.3 Rasprostranjenost korupcije.....	13
1.3 Demografski podaci.....	13
2. KVALITET USLUGA PRUŽENIH OD STRANE OSNOVNIH SUDOVA	15
3. PRISTUP INFORMACIJAMA	16
3.1 Informacije koje traže advokati	16
3.2 Indikacije poboljšanja	23
4. EFIKASNOST I KOREKTNOST	26
4.1 Vreme rešavanja.....	26
4.2 Ročišta.....	31
4.3 Odnos advokat – tužilac	38
4.4 Odnos advokati – sudije.....	42
4.5 Povlašćeni tretman	44
5. PERCEPCIJA KORUPCIJE.....	47
5.1 Mito.....	47
5.2 Ex-partе komunikacija.....	51
6. RAZMIŠLJANJA ADVOKATA IZ NEVEĆINSKIH ZAJEDNICA.....	52
6.1 Advokati iz nevećinskih zajednica i većina njihovih predmeta	52
6.2 Informacije koje traže advokati koji nisu iz većinske zajednice	53
6.3 Obaveštenja o ročištu koja se šalju advokatima koji su iz nevećinskih zajednica	54
7. PRIMEDBE ADVOKATA.....	55
8. PREPORUKE.....	56
9. SPECIFIČNE PREPORUKE ZA SVAKI OSNOVNI SUD	57
ANEKS I	61

SPISAK SKRAĆENICA

ACDC	Centar za zastupanje demokratske kulture
D+	Demokratija Plus
JSSP	Program jačanja pravosudnog sistema
SSK	Sudski savet Kosova
AKK	Advokatska komora Kosova
USAID	Američka agencija za međunarodni razvoj

KLJUČNI NALAZI

Pristup informacijama

- Pristup informacijama u vezi predmeta u osnovnim sudovima i dalje je bio izazov za 54% anketiranih advokata kojima je bilo teško da dobiju informacije koje su im potrebne.
- Najčešći izvori informacija o predmetima advokata bili su sudska administracija i sudije (48% odgovora).
- 60% anketiranih advokata ne razgovara sa sudijama o svojim predmetima.¹
- Internet stranice sudova nisu glavni izvor informacija za advokate - 62% ispitanih ih nije koristilo, dok mnogi koji su pokušali da ih koriste nisu uspeli da pronađu željene informacije.
- 45% advokata ili nije bilo znalo za postojanje kutija za žalbe u sudovima ili su tvrdili da nikada nisu ni postavljene (17%).
- Skoro 70% ispitanih nije primetilo poboljšanja u pristupu informacijama u odnosu na prethodnu godinu.
- 41% ispitanika veruje da se transparentnost u osnovnim sudovima poboljšala.
- Samo 19% advokata tvrdi da su osnovni sudovi postali efikasniji u postupanju i kroz automatizaciju.

Efikasnost i korektnost

- 66% anketiranih advokata tvrde da nisu u mogućnosti da posao obave u razumnom roku.
- Među parničnim predmetima, rešavanje imovinsko-pravnih zahteva traje najduže. Prema procenama advokata, u proseku je potrebno 49 meseci da se imovinski zahtev reši.
- Među krivičnim predmetima, organizovani kriminal i korupcija zahtevaju najduže vreme za rešavanje, advokati procenjuju da u proseku treba 32 meseca.

- Skoro 70% anketiranih advokata tvrdi da je osnovnim sudovima potrebno više od godinu dana da zakažu prvo ročište nakon podnošenja predmeta.
- 30% ispitanika tvrdi da se ročišta često odlažu.
- Najčešći razlozi odlaganja ročišta prema rečima advokata su: odsustvo druge strane, odsustvo veštaka i/ili svedoka i kršenje procedure od strane suda.
- Samo 2 (dva) od 359 anketiranih advokata izjavili su da komuniciraju sa osnovnim sudovima putem e-maila. Obaveštavanje putem pošte (poštanske usluge) predstavlja u 90% slučajeva, način komunikacije koji se koristi u sudovima.
- 70% ispitanika tvrde da nisu redovnim putem obavešteni o otkazanim ili odloženim ročištima pre dolaska u sudnicu, a 30% njih tvrdi da nisu ni na koji način obavešteni
- 65% advokata smatra da se prema njima ne postupa ravnopravno.
- 76% ispitanika veruje da sudije retko ili nikada ne sankcionišu advokate zbog toga što se nisu pojavili na ročištu.

Percepcija korupcije

- Izuzev u 5 slučajeva, anketirani advokati su tvrdili da nikada nisu nudili niti primali mito.
- Manji broj advokata je tvrdio da su njihove kolege imale povlašćeni tretman od strane sudije zbog porodičnih i/ili političkih veza ili prijateljstva.
- 44% anketiranih tvrde da se ex-partne komunikacija odigrava u osnovnim sudovima.

¹ Ovaj procenat je značajno veći u poređenju sa 37% njih koji prema prethodnom istraživanju nisu razgovarali sa sudijama.

UVOD

Demokratiji Plus (D+), u partnerstvu sa Centrom za zastupanje demokratske kulture (ACDC), je povereno od strane USAID-ovog Programa za jačanje pravosudnog sistema (USAID/JSSP) da proceni iskustva advokata u vezi sa uslugama koje pruža sedam osnovnih sudova na Kosovu. Shodno tome, prikupili smo i analizirali mišljenja advokata, koji se smatraju najčešćim korisnicima sudske usluge, o njihovim iskustvima u pristupu sudske informacijama, efikasnosti u procesuiranju predmeta i o prirodi i rasprostranjenosti korupcije u osnovnim sudovima. Ova procena ima za cilj da identifikuje nedostatke u ovim ključnim oblastima i da olakša dijalog između advokata i sudova o potencijalnim poboljšanjima.

Rezultati istraživanja će pomoći osnovnim sudovima, kao i pravosuđu uopšte, u poboljšanju kvaliteta njihovih usluga. Ovaj izveštaj temelji se na prethodnoj proceni sa advokatima koju je D+ sproveo u 2018. godini, kao i na sličnoj studiji korisnika sudske usluge sprovedenoj 2017. godine.

USAID-ov Program za jačanje pravosudnog sistema je petogodišnjaaktivnost koja se nadovezuje na napore koje je USAID ranije ulagao u unapređenje vladavine prava na Kosovu i obezbeđivanje toga da pravosudni sistem funkcioniše na način koji je profesionalan, efikasan i odgovoran. Program se usredsređuje na promovisanje pravosudnog sistema koji se pridržava visokih standarda nezavisnosti, nepristrasnosti, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, i na davanje podrške funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu Kosova.

Jačanje efikasnosti i delotvornosti u primeni pravde i pružanju kvalitetnih usluga

Preko USAID-a, Program za jačanje pravosudnog sistema (PJPS) pomaže Sudskom savetu Kosova (SSK) i sudovima na Kosovu oko konsolidacije napretka ostvarenog u efikasnosti i upravljanju na nivou suda. Ovo se postiže tako što se pomaže decentralizacija upravnih nadležnosti i in-

stitucionalizuju sistemi i sredstva za efikasno upravljanje sudom i predmetima. Aktivnosti u okviru ovog cilja smanjuju broj zaostalih predmeta i proceduralne prepreke ka efikasnosti i delotvornosti sudova.

Povećanje odgovornosti i profesionalizma pravosudnog sistema

PJPS tesno sarađuje sa SSK, sudijama i sudske osoblje na izgradnji kapaciteta za profesionalnu i efikasnu primenu pravde. Takođe, promoviše inicijative kontinuiranog obrazovanja i javnog integriteta kao osnov za pravosuđe koje je pristupačno, pouzdano i delotvorno.

Podrška funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu

PJPS daje podršku SSK i sudovima u aktiviranju sudske strukture na severu Kosova na osnovu Sporazuma o pravosuđu postignutog između Kosova i Srbije 2015. godine. Ovim sporazumom predviđena je integracija institucija, sudske poslove i sudske resurse na severu. PJPS pomaže i pojedinačnim sudovima u regionu oko popisa predmeta i transfera, smanjenja broja zaostalih predmeta, upravljanja predmetima i izgradnje kapaciteta za sudije i sudske osoblje.

Demokratija plus je nezavisna, neprofitna i nestramačka organizacija koju je osnovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni cilj D+ je da se podstiču demokratske vrednosti i prakse koje će dodatno ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da doprinese u uspostavljanju praksi dobrog upravljanja, jačanju vladavine prava, pomoći slobodnim i pravičnim izborima, te u podsticanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovala različite projekte čiji je cilj da se donosioci odluka približe građanima kroz istraživanje u oblasti praktične politike, pomaganje u dijalogu i interakciji, kao i kroz edukaciju javnosti.

Centar za zastupanje demokratske kulture je organizacija civilnog društva sa sedištem u Severnoj Mitrovici, Kosovo. Cilj ACDC-a je da se poveća angažman multietničkog stanovništva u mitrovačkom regionu i podigne svest građana o demokratskoj kulturi.

1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

1.1 Metodologija ankete

U okviru ovog izveštaja, D+ je obavio razgovore sa 374 advokata, licenciranih od strane Advokatske komore Kosova (AKK), a koji rade duže od dve godine u sedam kosovskih regiona - Priština, Uroševac, Gnjilane, Prizren, Đakovica, Peć i Mitrovica.

Veličina uzorka u anketi izračunata je za svaki region na osnovu broja advokata koji su registrovani kod AKK, kako je dato na listi advokata na zvaničnoj Internet stranici AKK od juna 2019. Samo oni advokati koji rade dve ili više godina bili su uključeni u uzorak, sa ciljem da se dobiju stavovi onih koji su bili deo pravnog sistema dovoljno dugo da iskuse probleme koji se ovde proučavaju. Ovaj spisak aktivnih advokata predstavlja populaciju iz koje je izračunata reprezentativna veličina uzorka za svaki region, na osnovu broja advokata koji rade u regionu duže od dve godine, sa nivoom pouzdanosti od 95% i marginom greške od +/- 10%. Ukupna veličina uzorka je 374 ispitanika.

Advokati koje je trebalo intervjuisati bili su izabrani nasumično (svaki n-ti advokat u skladu sa intervalom uzorkovanja za svaki region) sa liste u svakom regionu, kako je registrovana kod AKK, dok uzorak ne dostigne unapred određenu veličinu uzorka. Terenski popisivači angažovani od D+ dobili su uputstva da odu u advokatske kancelarije, pitaju ih da li bi učestvovali u studiji i intervjuisali ih pomoću tableta sa računarskim softverom ComputerAssisted Personal Interviewing. Od advokata je traženo da odgovore na anketna pitanja o njihovim iskustvima u osnovnim sudovima na bazi toga u kojem суду su imali većinu svojih predmeta, kako bi se bolje sagledali uslovi u суду, sa višim stepenom tačnosti. Ovo je stvorilo neke kontradikcije između broja advokata registrovanih kod AKK u određenom regionu i broja advokata u uzorku sa advokatima koji nisu iz većinske zajednice. Na primer, iako ima 11 advokata iz nevećinskih zajednica registrovanih kod AKK u regionu Mitrovice, četiri advokata su tvrdili da većinu svojih predmeta imaju u Osnovnom суду u Prištini, pa su stoga uključeni u uzorak Prištine sa advokatima iz nevećinskih zajednica.

Da bi se prikupila iskustva u vezi osnovnih sudova na Kosovu od onih advokata koji nisu iz većinske zajednice, korišćena je iscrpna tehniku uzorkovanja gde su svi advokati iz nevećinskih zajednica registrovani kod AKK bili uključeni u uzorak. Ipak, nisu svi uspešno ispitani, pošto su neki tvrdili da žive izvan Kosova. Dalje, značajan broj njih anketiran je telefonom zbog njihovog privremenog odsustovanja sa Kosova.

TABELA 1. PODACI ADVOVATSKE KOMORE KOSOVA O ADVOVATIMA IZ JUNA 2019. GODINE

Region	BROJ ADVOVATA	Icon	
 PRIŠTINE	 462	 	450 Albanaca 11 Srba 1 Turčin
 UROŠEVCA	 56		54 Albanaca 2 Srbina
 GNJILANA	 84		82 Albanaca 2 Srbina
 PRIZRENA	 104	 	100 Albanaca 1 Turčin 1 Srbina 2 Bosnian
 ĐAKOVICE	 64		64 Albanaca
 PEĆI	 112	 	110 Albanaca 2 Bošnjaka
 MITROVICE	 79		68 Albanaca 11 Srba

TABELA 1.1. VELIČINA UZORKA ZA SVAKI OSNOVNI SUD

Veličina uzorka		POPULACIJA ADVOKATA KOJI AKTIVNO RADE (N)	VELIČINA UZORKA ZA SVAKI REGION ²
	PRIŠTINA	 462	84 Albanaca 11 Srba 1 Goranac
	UROŠEVAC	 56	36 Albanaca 1 Srbin
	GNJILANE	 84	47 Albanaca 1 Srbin 1 Turčin
	PRIZREN	 104	49 Albanaca 1 Turčin 1 Bošnjak 2 Goranca 1 Rom
	ĐAKOVICA	 64	32* Albanaca
	PEĆ	 112	51 Albanaca 3 Bošnjaka 1 Egipćanin
	MITROVICA	 79	44 Albanaca 7 Srba
UKUPNO		 961	 374

*Minimalna veličina uzorka, potrebna u okviru postavljenih statistika za Đakovici iznosi 39, proizlazi iz relativno male populacije advokata u Đakovici (ukupno 64), postavljeni minimalni uzorak nije dostignut. Međutim, anketirana su 32 advokata, te ovaj broj predstavlja novu veličinu uzorka, koji statistički zadovoljava postavljene kriterijume koji omogućavaju da rezultati budu uporedivi sa rezultatima iz drugih osnovnih sudova.

² Napomena: Od advokata se tražilo da iskažu svoju etničku pripadnost, što je u nekim predmetima bilo kontradiktorno njihovoj etničkoj pripadnosti na zvaničnoj Internet stranici AKK, pa se podaci na ovoj tabeli možda ne podudaraju sa brojem advokata različitih etničkih grupa kao u zvaničnom spisku AKK od juna 2019. godine.

Identitet ispitanika i njihovi odgovori na upitnike ostaju anonimni i ne iznose se u javnost. Podaci su uneti u Excel bazu podataka i analizirani su pomoću softvera R-Studio za društvene nukve.

1.2 Variable

1.2.1 Pristup informacijama

Ova studija koristi podatke iz osnovnog istraživanja koje je merilo iskustva advokata u dobijanju informacija o predmetima od osnovnih sudova. Ona posebno mapira kanale koji se koriste za dobijanje takvih informacija, kao što su lična pitanja i pretrage, službene Internet stranice suda, zvanična prepiska itd. Takođe sadrži podatke o kvalitetu/korisnosti informacija koje pružaju sudovi i o brzini kojom su advokati bili u mogućnosti da pristupe informacijama koje su im potrebne.

1.2.2 Efikasnost

U ovoj studiji merimo mišljenja advokata o efikasnosti suda u odnosu na vreme potrebno za završetak građanskih i krivičnih predmeta. Pored toga, studija se fokusira na percepciju advokata o zakazivanju ročišta, osnovnim razlozima kašnjenja i približnom broju ročišta koji je potreban da bi se rešili krivični i/ili parnični predmeti. Podaci prikupljeni istraživanjem imaju za cilj da identifikuju na koji način se advokati obaveštavaju o ročištima i da li se obaveštavanje vrši pravovremeno; da li se advokati sankcionisu od sudija zbog toga što nisu izašli na ročište; i kako i zašto sudej mogu iskazivati povlašćeni tretman prema nekim advokatima ili tužiocima.

1.2.3 Rasprostranjenost korupcije

Anketa prikuplja informacije o tome da li je od advokata lično ili preko kolega zatraženo davanje mita od strane sudsija ili drugih zaposlenih u sudu i da li su oni ili njihovi klijenti smatrali davanje mita za način da se njihovi predmeti reše brže ili u njihovu korist.

1.3 Demografski podaci

Demografski podaci učesnika studije predstavljeni su u narednim tabelama. Većina ispitanika su bili muškarci, takođe većina pripada starosnoj grupi od preko 60 godina. Oko 9% advokata dolazi iz manjinskih zajednica na Kosovu.

TABELA 2. POL ISPITANIKA

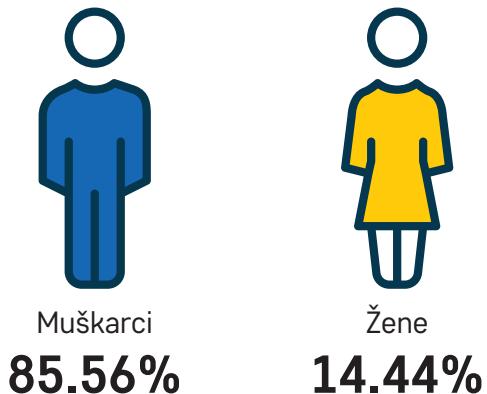

TABELA 2.1. STAROSNA GRUPA ISPITANIKA

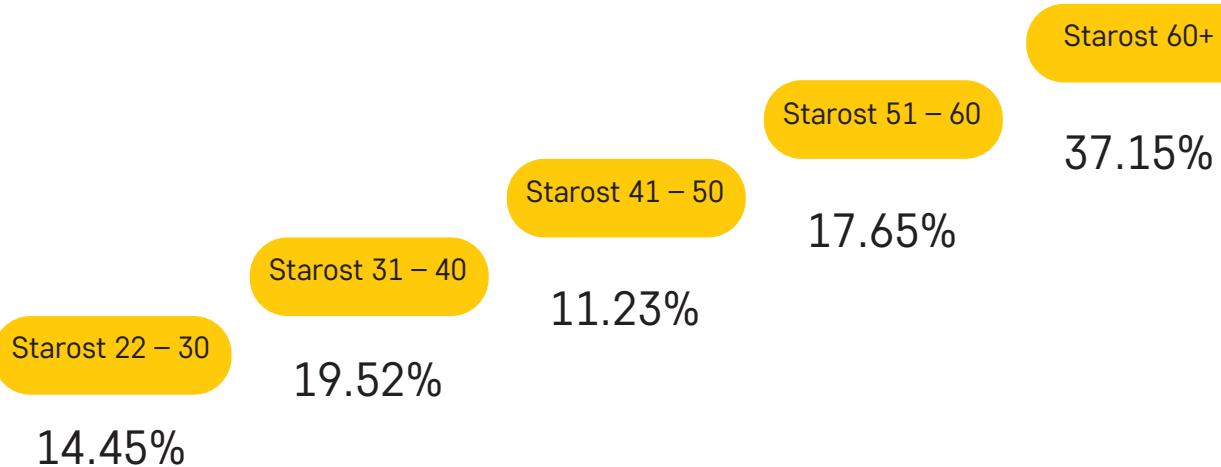
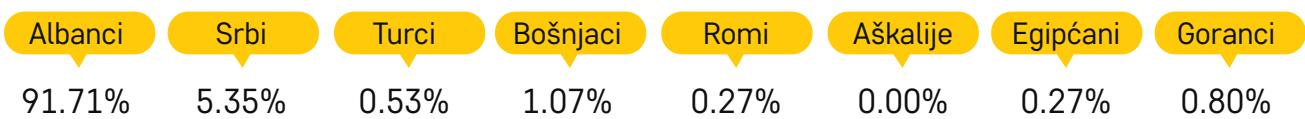

TABELA 2.2. ETNIČKA PRIPADNOST ISPITANIKA

2. KVALITET USLUGA PRUŽENIH OD STRANE OSNOVNIH SUDOVA

Ova studija je sprovedena sa ciljem da se procene usluge koje nudi sedam osnovnih sudova. Kao prva sudska instanca, ovi sudovi imaju najveće radno opterećenje u odnosu na sudove više instance kao što su Apelacioni sud i/ili Vrhovni sud. S obzirom na njihov položaj u pravosudnom sistemu, osnovni sudovi su na prvoj liniji da bi pomogli Sudskom savetu Kosova (SSK) i celom pravosudnom sistemu da podignu nivo poverenja građana i transparentnost, zatim poboljšaju efikasnost i sprovedu politike nulte tolerancije protiv korupcije.

3. PRISTUP INFORMACIJAMA

Advokati, kao česti korisnici usluga sudova, upoznati su sa ukupnim radom osnovnih sudova. Tokom svog profesionalnog rada redovno traže informacije od sudova u vezi sa njihovim predmetima, uključujući, između ostalog, i odluke i raspored ročišta. Uobičajeni kanali za dobijanje tih informacija su sa Internet stranica, telefonski pozivi ili e-mail ili fizički odlazak u prostorije suda kako bi se zaposlenima u суду postavljala pitanja. U dobro delujućem pravosudnom sistemu dobijanje ovih informacija bio bi lagan i blagovremen proces. Nalazi ove studije pokazuju da je pristup informacijama u kosovskim sudovima generalno lak, osim Osnovnih sudova u Prištini i Mitrovici.

3.1 Informacije koje traže advokati

Tabela 3.1 pokazuje da je većina ispitanika koji su većinu svojih predmeta imali u Osnovnom суду u Peć (78%), Prizrenu (72%), Gnjilanu (63%), Uroševcu (59%) smatrala da je donekle ili vrlo lako dobiti informacije o njihovim predmetima od sudova. Na suprotnom kraju spektra, 51% onih koji uglavnom rade u Prištini izjavili su da je veoma teško pribaviti informacije od suda, a to je izjavilo i 43% onih iz regiona Mitrovice.

TABELA 3.1: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, KOLIKO JE LAKO DOBITI INFORMACIJE O VAŠIM PREDMETIMA U SUDU?

		Veoma teško	Donekle teško	Donekle lako	Veoma lako
	Priština	51.04%	37.50%	10.42%	1.04%
	Mitrovica	43.14%	35.29%	15.69%	5.88%
	Peć	9.09%	12.73%	38.18%	40.00%
	Đakovica	9.38%	46.88%	34.38%	9.36%
	Gnjilane	10.20%	26.53%	38.78%	24.49%
	Uroševac	8.11%	32.43%	32.43%	27.03%
	Prizren	3.70%	24.07%	51.85%	20.37%

Zatim je advokatima postavljeno naknadno pitanje o izvorima informacija o njihovim predmetima. Takođe, vredi pomenuti sličnost odgovora u poređenju sa rezultatima ankete iz prošle godine, iz razloga što sudska administracija i sudije za advokate ostaju ključni izvor informacija.³

TABELA 3.2: KAKO DOBIJATE INFORMACIJE OD SUDA O VAŠIM PREDMETIMA?

Broj odgovora	Izvor informacija
 36.33%	Sudska uprava
 30.45%	Od sudskog pisara
 17.65%	Iz sudske knjige
 12.11%	Od samih sudija
 3.46%	Naveli su da nemaju nikakvih izvora za dobijanje informacija o njihovim predmetima.

Svaki predmet mora imati dodeljeni broj koji treba dati advokatu pre zakazanog ročišta. Međutim, rezultati pokazuju da to nije uobičajena praksa koju sledi svih sedam osnovnih sudova, jer advokati koji imaju većinu predmeta u Osnovnim sudovima u Prištini, Đakovici i Gnjilanu ne dele isto iskustvo sa advokatima iz osnovnih sudova u Mitrovici, Peći, Uroševcu i Prizrenu.

³ Osmani, R., Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 16.

TABELA 3.3: DA LI DOBIJATE INFORMACIJE OD SUDA O BROJU KOJI JE DODELJEN PREDMETU (PRE NEGO ŠTO SE
ZAKAŽE ROČIŠTE)?

		Da	Ne
	Priština	20.83%	79.17%
	Mitrovica	64.71%	35.29%
	Peć	60.00%	40.00%
	Đakovica	18.75%	81.25%
	Gnjilane	36.73%	63.27%
	Uroševac	64.86%	35.14%
	Prizren	79.63%	20.37%

Advokati ne bi trebalo direktno da razgovaraju sa sudijama u vezi statusa njihovih predmeta. Podaci iz ankete pokazuju da većina advokata nikada ne razgovara ili ponekad razgovara sa sudijama. U poređenju sa rezultatima iz prethodne godine, čini se da je došlo do poboljšanja po pitanju advokata koji direktno razgovaraju sa sudijama o statusu njihovih predmeta, s tim što je ukupni procenat advokata koji nikada ne pričaju sa sudijama premašio 60%, dok je to bilo 37%⁴ prošle godine. Situacija u Prizrenu, Prištini i Gnjilanu imala bi koristi od detaljnijih provera, jer značajan broj advokata, gotovo polovina njih u Prizrenu i Gnjilanu, tvrde da ponekad direktno razgovaraju sa sudijama o svojim predmetima.

⁴ Osmani, R., Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 17.

TABELA 3.4: DA LI DIREKTNO RAZGOVARATE SA SUDIJOM O STATUSU VAŠEG PREDMETA?

	Nikada	Ponekad	Često	Uvek
 Priština	71.58%	26.32%	2.11%	0.00%
 Mitrovica	56.86%	35.29%	5.88%	1.96%
 Peć	69.09%	29.09%	0.00%	1.82%
 Đakovica	78.13%	18.75%	3.13%	0.00%
 Gnjilane	42.86%	46.94%	6.12%	4.08%
 Uroševac	59.46%	37.84%	2.70%	0.00%
 Prizren	44.44%	50.00%	3.70%	1.85%

U 2019. SSK je, uz podršku JSSP-a, pokrenuo radovno ažuriranu Internet stranicu bogatu informacijama i sa zasebnim vezama za svaki osnovni sud i druge sudove.⁵ Rezultati ankete, međutim, pokazuju da većina anketiranih advokata ne koristi Internet stranicu suda kao izvor informacija, što znači da se situacija nije promenila u odnosu na prethodnu anketu iz 2018. godine.⁶

5 USAID, Jačanje odgovornosti u sudskom sistemu. Pristupljeno 30. oktobra 2019, <http://bit.ly/fosteringaccountabilitycourtsystem>.

6 Osman, R., Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 15.

TABELA 3.5: DA LI KORISTITE INTERNET STRANICU SUDA KAO IZVOR INFORMACIJA?

		Da	Ne
	Priština	46.32%	53.68%
	Mitrovica	27.45%	72.55%
	Peć	32.73%	67.27%
	Đakovica	43.75%	56.25%
	Gnjilane	28.57%	71.43%
	Uroševac	40.54%	59.46%
	Prizren	42.59%	57.41%

Starosna grupa od 31 do 40 godina sastoji se od najvećeg dela advokata koji tvrde da koriste Internet stranicu, sa 25%, (u većini regiona), a sledi starosna grupa 60+ godina, sa velikim procentom u većini regiona. Sa druge strane, među onima koji tvrde da ne koriste sudske Internet stranice kao izvor informacija, starosna grupa starija od 60 godina predstavljena je najvećim procentom, sa preko 40% u većini regiona.

TABELA 3.5.2: DA LI KORISTITE INTERNET STRANICU SUDA KAO IZVOR INFORMACIJA?

	DA					NE				
	22-30	31-40	41-50	51-60	60+	22-30	31-40	41-50	51-60	60+
 PRIŠTINA	13.64%	27.27%	20.45%	13.64%	25.00%	11.76%	15.69%	9.80%	11.76%	50.98%
 MITROVICA	21.43%	14.29%	42.86%	21.43%	0.00%	18.92%	21.62%	27.03%	18.92%	13.51%
 PEĆ	11.11%	38.89%	11.11%	22.22%	16.67%	8.11%	16.22%	2.70%	24.32%	48.65%
 ĐAKOVICA	14.29%	7.14%	14.29%	28.57%	35.71%	5.56%	11.11%	5.56%	11.11%	66.67%
 GNJILANE	21.43%	14.29%	7.14%	14.29%	42.86%	17.14%	14.29%	2.86%	17.14%	48.57%
 UROŠEVAC	6.67%	33.33%	6.67%	26.67%	26.67%	4.55%	31.82%	4.55%	22.73%	36.36%
 PRIZREN	34.78%	26.09%	4.35%	21.74%	13.04%	16.13%	6.45%	3.23%	9.68%	64.52%

Međutim, posedovanje moderne i ažurirane Internet stranice nije dovoljno da bi ovaj izvor informacija bio upotrebljiv. Advokati koji su tvrdili da koriste Internet stranicu suda pitani su da li su pronašli ono što traže, a većina njih je odgovorila u rasponu od delimično do ne. Svi osnovni sudovi moraju da izgrade direktnu komunikaciju sa korisnicima Internet stranice i da dobijaju povratne informacije o tome kako da obogaćuju i redovno ažuriraju svoju Internet stranicu, kako bi zadovoljili potrebe svojih korisnika, istovremeno povećavajući transparentnost i efikasnost usluga koje nude.

TABELA 3.6: DA LI OBIČNO NALAZITE ONO ŠTO STE TRAŽILI?

		Da	Delimično	Ne
	Priština	4.55%	72.73%	22.72%
	Mitrovica	14.29%	35.71%	50.00%
	Peć	27.78%	50.00%	22.22%
	Đakovica	42.86%	35.71%	21.43%
	Gnjilane	21.43%	71.43%	7.14%
	Uroševac	20.00%	66.67%	13.33%
	Prizren	34.78%	60.87%	4.35%

Korisnici usluga suda trebalo bi da imaju pravo da se žale, da izražavaju svoju zabrinutost i daju komentare na sudske operacije i celokupno pružanje usluga. U stvari, osim predsednika Osnovnog suda u Prištini, to je bilo obećanje koje su dali predsednici svih ostalih osnovnih sudova kao odgovor na nalaze studije sprovedene u 2018.⁷ Rezultati iz tabele 3.7 pokazuju da u četiri osnovna suda - Priština, Mitrovica, Đakovica i Uroševac – ispitani advokati nisu primetili da li zaista postoje ovakve kutije ili ne. Za preostala tri osnovna suda advokati su tvrdili da su videli kutije za žalbe u prostorijama suda.

⁷ Osmani, R., Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 44-45.

TABELA 3.7: POSTOJE LI KUTIJE ZA ŽALBE UNUTAR SUDSKE ZGRADE?

		Da	Ne	Ne znam
	Priština	18.95%	18.95%	62.10%
	Mitrovica	25.49%	29.41%	45.10%
	Peć	36.36%	25.45%	38.18%
	Đakovica	46.88%	6.25%	46.88%
	Gnjilane	61.22%	16.33%	22.45%
	Uroševac	29.73%	18.92%	51.35%
	Prizren	59.26%	1.85%	38.89%

3.2 Indikacije poboljšanja

Izveštaj D+ o kvalitetu usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu u 2018. godini preporučio je skup predloga politika za koje se svih sedam predsednika osnovnih sudova obavezalo da će da ih primene.⁸ Ipak, advokati nisu primetili poboljšanje u pogledu pristupa informacijama. Kao što tabela ispod pokazuje, većina advokata iz svih sedam regionala odabrala je „Ne“ kao odgovor na pitanje da li je poboljšan pristup informacijama u odgovarajućem osnovnom sudu gde imaju većinu svojih predmeta.

⁸ Osmani, R. & Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 47.

TABELA 3.8: POSTOJE LI BILO KAKVA POBOLJŠANJA U PRISTUPU INFORMACIJAMA U ODNOSU NA PROŠLU GODINU?

		Da	Ne
	Priština	20.21%	79.79%
	Mitrovica	19.61%	80.39%
	Peć	23.64%	76.36%
	Đakovica	46.88%	53.13%
	Gnjilane	22.45%	77.55%
	Uroševac	43.24%	56.76%
	Prizren	22.22%	77.78%

Kao dodatno pitanje, advokati su zamoljeni da navedu neke oblasti u kojima su se sudovi poboljšali u protekloj godini. Oko 20% ispitanika primetilo je poboljšanja u pristupu informacijama i pružene su detaljnije informacije. Njihovi odgovori su sažeti u tabeli ispod, u kojoj su navedeni neki najčešće davani odgovori. Kao što je dole prikazano, advokati su primetili poboljšanja u osnovnim sudovima, uglavnom u oblasti transparentnosti, rešavanju predmeta, administrativne efikasnosti i digitalizacije.

TABELA 3.8.1: POSTOJE LI POBOLJŠANJA U PRISTUPU INFORMACIJAMA U ODNOSU NA PROŠLU GODINU?

Broj odgovora	Izvor
 41.67%	Povećana transparentnost
 19.44%	Sveukupno poboljšanje u rešavanju predmeta
 16.67%	Poboljšana digitalizacija
 15.28%	Administracija suda postala je efikasnija
 6.94%	Kao poboljšanje naveli su zapošljavanje više sudija

4. EFIKASNOST I KOREKTNOST

Ovaj odeljak razmatra efikasnost osnovnih sudova u svakodnevnom radu na osnovu iskustava advokata iz prve ruke. Ukupan broj aktivnih predmeta u svih sedam osnovnih sudova u aprilu 2019. godine bio je 233.459, što pokazuje da se osnovni sudovi na Kosovu nose sa velikim brojem aktivnih predmeta i njihova efikasnost je značajno dovedena u pitanje.⁹

Tako smo u procesu prikupljanja informacija vezanih za efikasnost sudova u pružanju usluga istraživali iskustva advokata sa sledećim stavkama:

- 1 sudovi koji procesuiraju i građanske i krivične predmete,
- 2 upravljanje ročištem u smislu: slanja obaveštenja; učestalosti odlaganja ročišta; razloga odlaganja ročišta; i broja ročišta potrebnih do pravnosnažne presude,
- 3 primena novčanih kazni zbog odsustvovanja advokata sa rasprava,
- 4 odnosi i međusobni tretman advokata i sudije,
- 5 odnos advokat - tužilac.

4.1 Vreme rešavanja

Prvo, advokati su pitani da li mogu da završe svoj posao (od momenta podnošenja predmeta do pravnosnažne presude) u prihvativom i zadovoljavajućem roku. Rezultati pokazuju da su, osim advokata koji su imali većinu predmeta u Osnovnom суду u Peći (55,54%, izjavili „Da“), advokati pretežno izabrali opciju odgovora „Ne“. Uporedni podaci, u odnosu na rezultate prošlogodišnjeg istraživanja, pokazali su da su advokati iz Prištine, Mitrovice, Đakovice, Gnjilana i Prizrena bili zadovoljni vremenom potrebnim da se sudske „posao“ obavi. Izuzetak je Osnovni sud u Peći, koji je dobio pozitivniju ocenu u odnosu na prošlu godinu.¹⁰

⁹ Sudski savet Kosova, & Odeljenje za statistiku. (2019). Statistički izveštaj o radu sudova za Trom - I - 2019. Preuzeto sa <http://bit.ly/KeshilliGjygesoriKosoves>.

¹⁰ Osmani, R. & Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> p. 19.

TABELA 4.1: DA LI MOŽETE DA OBAVITE SVOJ SUDSKI POSAO U RAZUMNOM ROKU?

		Da	Ne
	Priština	17.02%	82.98%
	Mitrovica	15.69%	84.31%
	Peć	54.55%	45.45%
	Đakovica	34.38%	65.62%
	Gnjilane	42.86%	57.14%
	Uroševac	37.84%	62.16%
	Prizren	46.30%	53.70%

Kada su odgovori raščlanjeni po polu, nalazi pokazuju da je većina advokatica koje su tvrdile da sudske poslove obavljaju u razumnom roku bile advokatice iz Peći oko 56% i Gnjilana 75%, a advokati u Peći su imali procenat od oko 55%.

TABELA 4.1.1: DA LI MOŽETE DA OBAVITE SVOJ SUDSKI POSAO U RAZUMNOM ROKU?

		Da		Ne	
					
		Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
	Priština	17.33%	15.79%	82.67%	84.21%
	Mitrovica	15.22%	20.00%	84.78%	80.00%
	Peć	54.35%	55.56%	45.65%	44.44%
	Đakovica	33.33%	50.00%	66.67%	50.00%
	Gnjilane	40.00%	75.00%	60.00%	25.00%
	Uroševac	40.00%	28.57%	60.00%	71.43%
	Prizren	45.65%	50.00%	54.35%	50.00%

Ispitanici smatraju da im je za rešavanje imovinskih zahteva potrebno najviše vremena - prosečan broj meseci koji su advokati procenili je 49 meseci. Za Prištinu se smatralo da traje najduže, procenjeno je na oko 78 meseci po predmetu, dok je Uroševac imao najkraće procenjeno vreme od 30 meseci. Predmeti nadoknade štete smatrani su drugim najdužim za rešavanje, a procenjeno je na oko 37 meseci u svim sudovima. Predmeti radnih sporova, prema iskustvu advokata, imali su drugi najkraći rok za rešavanje (oko 23 meseca). Brakorazvodni sporovi (oko 10 meseci) bili su najkraći.

TABELA 4.2: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, KOLIKO MESECI OD MOMENTA PODNOŠENJA INICIJALNOG AKTA JE U PROSEKU POTREBNO DA OSNOVNI SUD ODLUČI U PARNIČNOM POSTUPKU?

	Nadoknada štete	Brakorazvodni sporovi	Imovinski zahtevi	Radni sporovi
 Priština	57	20	78	32
 Mitrovica	51	13	54	40
 Peć	37	8	37	21
 Đakovica	34	6	52	18
 Gnjilane	36	11	47	23
 Uroševac	23	7	30	15
 Prizren	24	6	48	11

Slično kao i u građanskim predmetima, vreme koje je potrebno da sud reši krivični predmet takođe zavisi od vrste predmeta. Upitnik je naveo šest kategorija najčešćih krivičnih predmeta u cilju prikupljanje iskustava advokata u ovom pogledu. Od advokata se tražilo da odrede, na osnovu svog iskustva, približan broj meseci/godina potrebnih za rešavanje krivičnih predmeta. Tako su predmeti krađe (*oko 17 meseci*), *porodičnog nasilja (oko 8 meseci)* i *seksualnog nasilja (oko 13 meseci)*, kao što pokazuje tabela u nastavku, spadali u kategorije predmeta za koje je potrebno najkraće vreme da bi se završili, i to u svih sedam osnovnih sudova, dok tri druge vrste predmeta: *ilegalno posedovanje oružja (oko 15 meseci)*, *organizovani kriminal i korupcija (oko 32 meseca)*, i *ubistva (oko 26 meseci)* traju duže.

Advokati su Osnovni sud u Peći svrstali u najefikasniji sud u rešavanju krivičnih predmeta. Nalazi pokazuju da im za predmete porodičnog nasilja treba 3 meseca da budu rešeni, dok predmeti seksualnog nasilja traju 5 meseci. Osnovni sud u Prištini rangiran je kao najmanje efikasan sa 12, odnosno 27 meseci za ove dve vrste predmeta. Važno je napomenuti i naglasiti da

Osnovni sud u Prištini, kao što pokazuju podaci SSK-a,¹¹ ima više aktivnih predmeta nego svi drugi osnovni sudovi zajedno. Ovo može objasniti razloge zbog kojih ga advokati smatraju najmanje efikasnim sudom. Osnovni sud u Mitrovici, koji ima znatno manji broj aktivnih predmeta (8,971)¹², prema rečima advokata (tabela 4.3), najsporiji je u rešavanju predmeta organizovanog kriminala i korupcije. Za rešavanje ove kategorije predmeta potrebno je oko 50 meseci.

Nelegalno posedovanje oružja, prema iskustvima advokata, jedna je od kategorija predmeta za koju se osnovni sudovi bore da je reše na što efikasniji način. Advokati koji imaju većinu predmeta u Osnovnom суду u Mitrovici tvrde da je potrebno prosečno 29 meseci da se reši krivični predmet ilegalnog posedovanja oružja, što po advokatima ovaj sud čini najmanje efikasnim u poređenju sa drugima. Sa druge strane, rezultati pokazuju da je Osnovni sud u Prizrenu najefikasniji u rešavanju ove vrste predmeta.

TABELA 4.3: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, KOLIKO MESECI OD MOMENTA PODNOŠENJA PRIJAVE JE U PROSEKU POTREBNO DA OSNOVNI SUD REŠI KRIVIČNI PREDMET?

	Krađa	Nelegalno posedovanje oružja	Organizovani kriminal i korupcija	Ubistvo	Porodično nasilje	Seksualno nasilje
	Priština	26	23	48	46	13
	Mitrovica	29	29	50	35	11
	Peć	14	10	31	27	4
	Đakovica	14	10	20	15	6
	Gnjilane	16	11	23	20	9
	Uroševac	14	14	31	25	7
	Prizren	10	9	26	18	7

¹¹ Sudski savet Kosova, & Odeljenje za statistiku. (2019). *Statistički izveštaj o radu sudova za Trom - I - 2019*. Preuzeto sa <http://bit.ly/KeshilliGjyqesoriKosoves>.

¹² Ibid.

4.2 Ročišta

Generalno, u svih sedam osnovnih sudova, prema iskustvima advokata, potrebno je vreme za upravljanje i zakazivanje početnog ročišta. Za pet od sedam osnovnih sudova, advokati tvrde da je potrebno više od 24 meseca od dana podnošenja zahteva da sud organizuje prvo ročište, dok se u osnovnim sudovima u Đakovici i Prizrenu situacija čini nešto boljom, jer advokati koji imaju većinu predmeta u ova dva suda (47% odnosno 50%) tvrde da je potrebno između 13 i 24 meseca (Đakovica), i 7 do 12 meseci, (Prizren), da se zakaže prvo ročište.

TABELA 4.4: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, KOLIKO JE PROSEČNO POTREBNO VREMENA OD DANA PODNOŠENJA ZAHTEVA DA SUD ZAKAŽE PRVO ROČIŠTE?

		Manje od 2 meseca	2 - 6 meseci	7 - 12 meseci	13 - 24 meseca	Preko 24 meseca
	Priština	1.06%	13.83%	4.26%	9.57%	71.28%
	Mitrovica	3.92%	9.80%	9.80%	7.84%	68.64%
	Peć	0.00%	0.00%	12.73%	16.36%	70.91%
	Đakovica	0.00%	12.50%	21.88%	46.88%	18.75%
	Gnjilane	0.00%	12.24%	16.33%	26.53%	44.90%
	Uroševac	2.70%	8.11%	21.62%	13.51%	54.05%
	Prizren	1.85%	25.93%	50.00%	18.52%	3.70%

Situacija je u izvesnoj meri drugačija kada je u pitanju zakazivanje prvog ročišta od dana podizanja optužnice. Tabela ispod pokazuje da su advokati u svih sedam osnovnih sudova iznosili iskustva koja se kreću između četiri opcije koje su date u upitniku. Advokati tvrde da je osnovnim sudovima u Đakovici (37,5%), Uroševcu (43,2%) i Prizrenu (40,7%) potrebno oko 2-6 meseci od dana podizanja optužnice da zakaže prvo ročište. U Osnovnom gradu u Prištini oko 40% advokata tvrdi da je potrebno između 13 i 24 meseca, u Gnjilanu advokati su podeljeni između opcija manje od 2 meseca i 2-6 meseci, (36,7% u odnosu na 42,8%) dok za Osnovni sud u Mitrovici, koji je u tom pogledu najneefikasniji, 35,9% advokata tvrdi da je za održavanje prvog ročišta potrebno više od 24 meseca.

TABELA 4.5: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, KOLIKO PROSEČNO TREBA VREMENA OD DANA PODIZANJA OPTUŽNICE DA SUD ZAKAŽE PRVO ROČIŠTE?

		Manje od 2 meseca	2 - 6 meseci	7 - 12 meseci	13 - 24 meseci	Preko 24 meseca
	Priština	5.32%	13.83%	22.34%	40.43%	18.09%
	Mitrovica	5.88%	15.69%	19.61%	23.53%	35.29%
	Peć	9.09%	12.73%	47.27%	25.45%	5.45%
	Đakovica	21.88%	37.50%	31.25%	9.38%	0.00%
	Gnjilane	36.73%	42.86%	12.24%	4.08%	4.08%
	Uroševac	21.62%	43.24%	27.03%	5.41%	2.70%
	Prizren	12.96%	40.74%	38.89%	7.41%	0.00%

Podaci iz baze SSK pokazuju da je u sudovima veliki obim i učestalost podnošenja novih predmeta. Često odlaganje ročišta produžava vreme potrebno za rešavanje predmeta, a takođe i utiče na ukupnu efikasnost sudova. Tabela ispod pokazuje negativan trend u većini odgovora advokata. Iako većina advokata tvrdi da su u svim osnovnim sudovima zakazana ročišta odlagana „ponekad“, veliki deo njih se takođe odlučio da odgovori izborom „često“. To pokazuje da se odlaganje rasprava dešava prilično često u svih sedam osnovnih sudova.

TABELA 4.6: U VAŠEM ISKUSTVU, U PROSEKU, KOLIKO ČESTO SE ZAKAZANA ROČIŠTA ODLAŽU?

	Nikada	Retko	Ponekad	Često	Uvek
 Priština	2.13%	22.34%	42.55%	31.91%	1.07%
 Mitrovica	1.96%	25.49%	29.41%	31.37%	11.76%
 Peć	1.82%	21.82%	45.45%	30.91%	0.00%
 Đakovica	0.00%	15.63%	65.63%	18.75%	0.00%
 Gnjilane	0.00%	14.29%	51.02%	34.69%	0.00%
 Uroševac	5.41%	5.41%	45.95%	43.24%	0.00%
 Prizren	3.70%	33.33%	42.59%	20.37%	0.00%

Iako bi moglo biti mnogo razloga zbog kojih se ročišta odlažu, sastavili smo spisak najčešćih razloga i zamolili advokate da izaberu (više od jedne opcije) zašto se ročišta odlažu. Tabela ispod prikazuje prilično zbrunjujuću sliku stanja u svih sedam osnovnih sudova. Na prvi pogled, primećuje se *nedolazak stranke, veštaka i/ili svedoka* kao najčešći razlog, prema iskustvima advokata, u svih sedam osnovnih sudova. Dva najčešća razloga za odlaganje ročišta u svih sedam osnovnih sudova su *odsustvo tužioca i povrede proceduralnih pravila od strane suda*. U osnovnim sudovima u Prištini, Mitrovici, Peći i Gnjilanu, nedolazak advokata je takođe jedan od najčešćih razloga zbog kojih se ročišta odlažu. U poređenju sa rezultatima iz prošle godine, isti su razlozi za odlaganje ročišta, ali u rastućem trendu kao najčešći razlog je *nedolazak advokata*.¹³

TABELA 4.7: PO VAŠEM ISKUSTVU, KOJI SU NAJČEŠĆI RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ROČIŠTA ODLAŽU?

		Nedolazak tužioca	Nedolazak advokata	Nedolazak druge stranke	Nedolazak veštaka ili svedoka	Nespremnost sudije za ročište	Neuspeh da se uspostavi sudski panel	Povrede postupka od strane suda
	Priština	18.32%	9.90%	24.75%	14.85%	10.89%	5.94%	15.35%
	Mitrovica	14.62%	12.31%	32.31%	20.00%	6.15%	6.15%	8.46%
	Peć	22.05%	9.45%	32.28%	26.77%	4.72%	3.15%	1.57%
	Đakovica	7.92%	8.91%	25.74%	25.74%	2.97%	5.94%	22.77%
	Gnjilane	10.00%	8.33%	30.83%	20.83%	5.00%	6.67%	18.33%
	Uroševac	12.79%	8.14%	26.74%	25.58%	4.65%	4.65%	17.44%
	Prizren	9.68%	1.61%	32.26%	27.42%	3.23%	0.00%	25.81%

¹³ Osmani, R. & Prekazi, B. (2018). Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 23.

Rezultati iz tabele 4.8, osim Osnovnog suda u Mitrovici i Đakovici, pokazuju da je navedeni prosečni broj ročišta potrebnih za rešavanje krivičnog predmeta manji u odnosu na građanske predmete. Sudovi sa najmanjim brojem ročišta potrebnim da se parnični predmet i krivični predmet reše, prema advokatima, su oni u Mitrovici sa oko 4 ročišta za građanske i sud u Peću sa 3,5 ročišta za krivične predmete. Tabele 4.4 i 4.5 pokazuju da je Osnovni sud u Mitrovici najsporiji u zakazivanju prvog ročišta, kako za građanske, tako i za krivične predmete, međutim, nakon što se završi sa zakazivanjem i u skladu sa odgovorima anketiranih advokata sabranim u tabeli ispod, ovo je najefikasniji sud u rešavanju građanskih parničnih predmeta, sa otprilike 4 ročišta po predmetu.

TABELA 4.8: PO VAŠEM ISKUSTVU, U PROSEKU, KOLIKO ROČIŠTA TREBA DA BI SE REŠIO...

		...građanski predmet	...krivični pred- met
	Priština	4.79	4.54
	Mitrovica	3.84	5.66
	Peć	4.12	3.68
	Đakovica	4.23	4.25
	Gnjilane	4.29	3.96
	Uroševac	4.11	3.97
	Prizren	4.31	5.29

Tabela ispod pokazuje da advokati uglavnom tvrde da svih sedam osnovnih sudova šalju svoja obaveštenja dve nedelje unapred, osim osnovnih sudova u Prištini i Gnjilanu, za koje neki advokati tvrde da ih dobijaju u toku istog dana.

TABELA 4.9: KADA STE OBIČNO OBAVEŠTENI O ROČIŠTU?

		2 nedelje unapred	5 - 7 dana una- pred	1 dan unapred	Istog dana
	Priština	84.04%	13.83%	1.06%	1.06%
	Mitrovica	72.55%	27.45%	0.00%	0.00%
	Peć	80.00%	20.00%	0.00%	0.00%
	Đakovica	84.38%	15.63%	0.00%	0.00%
	Gnjilane	67.35%	28.57%	2.04%	2.04%
	Uroševac	64.86%	35.14%	0.00%	0.00%
	Prizren	75.93%	24.07%	0.00%	0.00%

Uprkos naširoko korišćenoj tehnologiji i elektronskoj komunikaciji, slično kao i prošle godine,¹⁴ prema rečima advokata, svih sedam osnovnih sudova i dalje koriste najmanje efikasne i najskuplje načine slanja obaveštenja advokatima, tj. putem pošte. Ipak, vredi primetiti da advokati koji imaju većinu predmeta u osnovnim sudovima u Prištini i Mitrovici, u nekim predmetima mogu obaveštenje o ročištima dobiti putem telefona. Samo dva advokata (jedan u Mitrovici i drugi u Uroševcu) naveli su da su primali obaveštenja putem elektronske pošte. Međutim, čini se da to reguliše Uredba SSK-a članom 4. tačka 11. gde se predviđa da se obaveštenja šalju i primaju putem pošte.

14 Osmani, R. & Prekazi, B. (2018). *Kvalitet usluga koje pružaju osnovni sudovi na Kosovu – Prema ocenama advokata*. Preuzeto sa <http://bit.ly/sondazhimeavokate> str. 25.

TABELA 4.10: KAKO STE OBİŞNO OBAVEŠTAVANI O ROČIŠTIMA?

		Pošta	Telefon	E-mail
	Priština	83.19%	16.81%	0.00%
	Mitrovica	84.21%	14.04%	1.75%
	Peć	96.43%	3.57%	0.00%
	Đakovica	85.71%	14.29%	0.00%
	Gnjilane	92.68%	7.32%	0.00%
	Uroševac	80.00%	16.67%	3.33%
	Prizren	96.36%	3.64%	0.00%

Posledice nekorišćenja savremenih sredstava komunikacije u jednom broju sudova ogledaju se u učestalosti predmeta u vezi sa kojima advokati moraju da putuju u sudnicu samo kako bi тамо shvatili da je dotično ročište odloženo. Generalno, prema izjavama advokata, oni nisu blagovremeno obavešteni o odlaganju rasprave, u stvari većina odgovora kod svih sedam osnovnih sudova označena je sa „ponekad“ ili „nikada“.

TABELA 4.11: DA LI OBAVEŠTENJA O ODLAGANJU ROČIŠTA DOBIJATE BLAGOVREMENO (PRE NEGO ŠTO ODETE U SUD)?

		Nikada	Ponekad	Često	Uvek
	Priština	37.23%	39.36%	10.64%	12.77%
	Mitrovica	21.57%	17.65%	23.53%	37.25%
	Peć	25.45%	47.27%	14.55%	12.73%
	Đakovica	15.63%	46.88%	37.50%	0.00%
	Gnjilane	40.82%	44.90%	6.12%	8.16%
	Uroševac	21.62%	51.35%	5.41%	21.62%
	Prizren	31.48%	44.44%	22.22%	1.85%

4.3 Odnos advokat – tužilac

Očekuje se da će sudija ravnopravno postupati i sa tužiocem i sa advokatima. Međutim, rezultati pokazuju da iskustvo advokata iz šest od sedam osnovnih sudova jeste da se oni ne tretiraju jednako. U stvari, 65% njih smatra da se prema njima ne postupa ravnopravno. U poređenju sa kolegama, advokati koji imaju većinu predmeta u Osnovnom суду u Prizrenu, tvrde da se prema njima postupa ravnopravno.

TABELA 4.12: DA LI VERUJETE DA VI I TUŽILAC IMATE JEDNAK TRETMAN?

		Da	Ne
	Priština	14.89%	85.11%
	Mitrovica	39.22%	60.78%
	Peć	45.45%	54.55%
	Đakovica	18.75%	81.25%
	Gnjilane	16.33%	83.67%
	Uroševac	37.84%	62.16%
	Prizren	77.78%	22.22%

Advokatice koje imaju većinu predmeta u osnovnim sudovima u Mitrovici (80%), Peći (55,5%) i Prizrenu (75%), iznose iskustvo da se advokati i tužioци tretiraju podjednako u ovim sudovima. Suprotno tome, kod muških advokata, samo oni koji imaju većinu predmeta u Osnovnom sudu u Prizrenu (78,2%) imaju isto takvo mišljenje.

TABELA 4.12.1: DA LI VERUJETE DA SUDIJE JEDNAKO POSTUPAJU PREMA VAMA I TUŽIOCU?

		Da		Ne	
		Mušk.	Žene	Mušk.	Žene
	Priština	14.67%	15.79%	85.33%	84.21%
	Mitrovica	34.78%	80.00%	65.22%	20.00%
	Peć	43.48%	55.56%	56.52%	44.44%
	Đakovica	16.67%	50.00%	83.33%	50.00%
	Gnjilane	15.56%	25.00%	84.44%	75.00%
	Uroševac	40.00%	28.57%	60.00%	71.43%
	Prizren	78.26%	75.00%	21.74%	25.00%

Kada je reč o starosnoj grupi koja deli ovo mišljenje, u tabeli ispod se vidi da se ističu dve starosne grupe. Najveći procenat (tabela 4.12.1 u većini slučajeva preko 30%) advokata koji veruju da postupajući sudija ne postupa jednakom pripadaju starosnoj grupi 60+ godina, a zatim starosnoj grupi od 31-40 godina (u većini slučajeva preko 10%).

TABELA 4.12.2: DA LI VERUJETE DA SUDIJE JEDNAKO POSTUPAJU PREMA VAMA I TUŽIOCU?

	DA					NE				
	22-30	31-40	41-50	51-60	60+	22-30	31-40	41-50	51-60	60+
 PRIŠTINA	7.13%	14.29%	14.29%	14.29%	50.00%	13.75%	22.50%	15.00%	12.50%	36.25%
 MITROVICA	20.00%	15.00%	30.00%	20.00%	15.00%	19.35%	22.59%	32.26%	19.35%	6.45%
 PEĆ	4.00%	28.00%	8.00%	24.00%	36.00%	13.34%	20.00%	3.33%	23.33%	40.00%
 ĐAKOVICA	0.00%	0.00%	0.00%	33.33%	66.67%	11.54%	11.54%	11.54%	15.38%	50.00%
 GNJILANE	0.00%	25.00%	0.00%	0.00%	75.00%	21.95%	12.20%	4.88%	19.51%	41.46%
 UROŠEVAC	7.14%	21.44%	0.00%	35.71%	35.71%	4.35%	39.13%	8.70%	17.39%	30.43%
 PRIZREN	23.81%	16.67%	2.38%	11.90%	45.24%	25.00%	8.33%	8.33%	25.00%	33.34%

U dodatnom pitanju advokati su zamoljeni da navedu razlog zbog kojeg misle da se tužilac tretira drugačije od njih. Dakle, razloge zašto advokati misle da ih sudije nejednako tretiraju pokazuje tabela ispod, a oni variraju od sumnje u sudije po pitanju razumevanja institucionalne uloge tužioca, pa do nivoa profesionalnosti sudija.

TABELA 4.12.3: DA LI VERUJETE DA SUDIJE JEDNAKO TRETIRAJU VAS I TUŽIOCA?¹⁵

Broj odgovora	Razlozi
 46.84%	tendencija da se tužioci posmatraju kao državni ili javni službenici, što ih svrstava u istu kategoriju kao sudije
 35.44%	bliske veze sudija i tužilaca koje nastaju zbog blizine kancelarija sudija i tužilaca i njihovih čestih sastanaka van sudskih sesija
 17.72%	nedostatak objektivnosti kod sudija

4.4 Odnos advokati – sudije

Jedan od najčešćih razloga zbog kojih ročišta ne uspevaju ili se moraju odlagati jeste nedolazak advokata. Ipak, osim malog procenta (oko 12%) advokata koji su većinu predmeta imali u Osnovnom суду u Mitrovici, a koji su tvrdili da se to događa često ili uvek (oko 2%), advokati koji imaju većinu predmeta u preostalih šest osnovnih sudova tvrdili su da se retko ili nikad advokati ne sankcionisu zato što se nisu pojavili na ročištu.

15 Ovo je bilo otvoreno pitanje i fakultativno, pa je na njega odgovorilo samo 158 advokata.

TABELA 4.15: PREMA VAŠEM ISKUSTVU, DA LI SUDIJE SANKCIONIŠU ADVOKATE KADA SE NE POJAVE NA ROČIŠTU?

		Nikada	Retko	Ponekad	Često	Uvek
	Priština	39.36%	39.36%	21.28%	0.00%	0.00%
	Mitrovica	17.65%	49.02%	19.61%	11.76%	1.96%
	Peć	60.00%	30.91%	9.09%	0.00%	0.00%
	Đakovica	56.25%	28.12%	15.63%	0.00%	0.00%
	Gnjilane	65.31%	20.42%	14.27%	0.00%	0.00%
	Uroševac	56.76%	27.02%	16.22%	0.00%	0.00%
	Prizren	20.37%	24.07%	55.56%	0.00%	0.00%

4.5 Povlaščeni tretman

Rezultati istraživanja pokazuju da advokati koji imaju većinu predmeta u osnovnim sudovima u Mitrovici (oko 73%), Gnjilanu (oko 70%) i Prištini (oko 59%) dobijaju povlaščeni tretman od sudske komore. Prizren predstavlja sud u kome se advokati ne tretiraju povlaščeno.

TABELA 4.16: POSTOJE LI ADVOKATI KOJI IMAJU POVLAŠČENI TRETMAN KOD SUDIJA?

		Da	Ne
	Priština	58.51%	41.49%
	Mitrovica	72.55%	27.45%
	Peć	69.39%	30.61%
	Đakovica	29.09%	70.91%
	Gnjilane	50.00%	50.00%
	Uroševac	43.24%	56.76%
	Prizren	12.96%	87.04%

Slični rezultati se pojavljuju kada su odgovori raščlanjeni po polu. Većina muškaraca sa većinom predmeta u osnovnim sudovima u Prištini, Mitrovici, Đakovici i Gnjilanu, tvrde da postoje advokati koji imaju povlaščeni tretman, dok njihove kolege sa većinom predmeta u osnovnim sudovima u Peći, Uroševcu i Prizrenu ne dele to iskustvo. Sa druge strane, među ženama, samo ispitnice iz regiona Prištine (11 od 18) i Mitrovice (4 od 5) veruju da postoje advokati koji imaju povlaščen tretman.

TABELA 4.16.1: POSTOJE LI ADVOKATI KOJI IMAJU POVLAŠĆENI TRETMAN OD STRANE SUDIJA?

		Da		Ne	
					
		Mušk.	Žene	Mušk.	Žene
	Priština	58.67%	57.89%	41.33%	42.11%
	Mitrovica	71.74%	80.00%	28.26%	20.00%
	Peć	26.09%	44.44%	73.91%	55.56%
	Đakovica	53.33%	0.00%	46.67%	100.00%
	Gnjilane	71.11%	50.00%	28.89%	50.00%
	Uroševac	43.33%	42.86%	56.67%	57.14%
	Prizren	10.87%	25.00%	89.13%	75.00%

Od advokata je zatraženo da detaljnije objasne pitanje povlašćenog tretmana od strane sudija. Ispod je dat rezime odgovora ispitanika.

TABELA 4.16.2: AKO JE VAŠ ODGOVOR „DA“, ZAŠTO TAKO MISLITE?¹⁶

Broj odgovora	Razlozi
 52.48%	neki advokati dobijaju povlašćeni tretman od sudija koji proizilazi iz bliskih porodičnih, političkih i prijateljskih veza sudija i advokata.
 29.08%	određeni interesi su zajednički kod sudija i advokata, često uključujući neki oblik nepotizma ili korupcije
 11.35%	određeni advokati stekli su potrebno iskustvo da ih sudije smatraju vrednim toga.
 7.09%	određeni advokati dobijaju povoljan tretman zbog činjenice da su neki od sudija ranije tokom karijere bili advokati

16 Ovo je bilo otvoreno pitanje i fakultativno, pa je na njega odgovorio samo 141 advokat.

5. PERCEPCIJA KORUPCIJE

Postoji široko rasprostranjena percepcija među građanima da je sudstvo na Kosovu pod uticajem korupcije.¹⁷ To je potkrepljeno različitim studijama međunarodnih i lokalnih organizacija i navedeno u Izveštaju Evropske komisije o progresu za Kosovo već više godina zaredom.¹⁸ Stepen u kojem korupcija utiče na ishod pravnih predmeta ostaje nepoznat. Direktni odgovori anketiranih advokata nisu bacili dodatno svetlo na ovo pitanje. Samo njih 5 prijavilo je da su učestvovali u razgovorima o davanju mita. Ovaj paradoks visoko percipirane korupcije u pravosudnom sistemu sa jedne strane i njenog nepostojanja, kako su naveli advokati u ovoj anketi, nije znak zdravog pravnog sistema, a SSK i predsednici sudova ovaj paradoks treba da smatraju upozorenjem. Istraživanje, sa druge strane, pokazuje da se odvija ex parte komunikacija i to je takođe zabrinjavajuće. To, zajedno sa činjenicom da su prijateljstva, porodične veze i korupcija, na vrhu liste mišljenja šta je pogodno za povlašćeni tretman, ističe mutnu prirodu korupcije u kosovskim sudovima.

5.1 Mito

Rezultati ankete pokazuju da velika većina advokata koji aktivno rade u svim osnovnim sudovima tvrdi da nisu imali iskustva u razmeni mita koji suinicirale sudsije, zaposleni u sudu ili posrednici. Ipak, postoji 5 indikacija za suprotno. Četiri advokata sa većinom predmeta u Osnovnom sudu u Prištini i jedan sa većinom predmeta u Osnovnom sudu u Gnjilanu saopštili su da je od njih traženo da učestvuju u transakcijama mita. Kod sledećeg pitanja, koju je poziciju zauzimala osoba dva odgovora, bila su „*sudija*“, dok su ostala tri bila „*sudski službenik*“, ne precizirajući položaj zaposlenog kada su bili upitani. U drugom potpitanju koje je razmatralo razloge za mito, ispitanici (njih 2) su išli sa opcijama „*ubrzanje postupka*“ i „*da se predmet reši u korist klijenta*“ između četiri ponuđena izbora.

17 Riinvest Institute. (2016). Procena korupcije na Kosovu. Preuzeto sa <http://bit.ly/34iiD2U>.

18 Evropska komisija. (2019). Kosovo 2019 Izveštaj. Preuzeto sa <http://bit.ly/2N64goZ>.

TABELA 5.1: DA LI JE OD VAS IKADA SUDIJA, SUDSKI SLUŽBENIK, ILI BILO KOJI POSREDNIK KOJI NASTUPA U IME POME-NUTIH, TRAŽIO MITO?

		Da	Ne
	Priština	4.26%	95.74%
	Mitrovica	0.00%	100.00%
	Peć	0.00%	100.00%
	Đakovica	0.00%	100.00%
	Gnjilane	2.04%	97.96%
	Uroševac	0.00%	100.00%
	Prizren	0.00%	100.00%

Kod narednog potpitana, *koju je poziciju zauzimala osoba*, dvoje je reklo sudijska, dok su ostala tri advokata rekli da je to bio *zaposleni u sudu* (iako su imali mogućnost da preciziraju položaj zaposlenog, oni su odlučili da to ne učine).

TABELA 5.2: AKO JE ODGOVOR DA, KOJI POLOŽAJ JE OSOBA ZAUZIMALA?¹⁹

		Sudija	Zaposleni u sudu	Ostali
	Priština	2	2	0
	Mitrovica	0	0	0
	Peć	0	0	0
	Đakovica	0	0	0
	Gnjilane	0	1	0
	Uroševac	0	0	0
	Prizren	0	0	0

Drugo potpitane razmatralo je razloge zašto je mito zatražen. Kako su ispitanici imali u upitniku mogućnost da odaberu više od jedne opcije, dve najčešće odabrane opcije su, *da ubrzaju postupak i da se predmet reši u korist klijenta*.

¹⁹ Zbog vrlo malog broja odgovora, ovi podaci predstavljeni su u apsolutnom broju umesto u procentima.

TABELA 5.3: AKO JE ODGOVOR DA, IZ KOG RAZLOGA?²⁰

	Da bi se ubrzali pro-cesi	Da bi se dobila potrebna doku-mentacija	Da se predmet reši u korist klijenta
 Priština	3	1	2
 Mitrovica	0	0	0
 Peć	0	0	0
 Đakovica	0	0	0
 Gnjilane	1	0	0
 Uroševac	0	0	0
 Prizren	0	0	0

Idući dalje istom linijom, pitanje da li su advokati sami nudili mito sudiji ili bilo kojem drugom sudskom službeniku, s obzirom da mito predstavlja krivično delo, svi anketirani advokati tvrde da nikada nisu nudili mito sudijama ili zaposlenima u sudu. Svi odgovori na ovo pitanje imali su negativan odgovor. Svi advokati svih osnovnih sudova tvrdili su da to nikada nisu učinili.

20 Ibid.

5.2 Ex-part komunikacija

Ex-part komunikacijom smatra se svaka vrsta komunikacije između sudske ili bilo koje stranke u postupku ili bilo koje druge osobe, o određenom predmetu, bez prisustva suprotne stranke ili advokata te stranke. Drugim rečima, to podrazumeva da komunikacija može imati uticaja na konačnu odluku o datom predmetu. Rezultati iz tabele ispod pokazuju da, iako većina advokata u svih sedam osnovnih sudova ne zna da li se dešava ex-part komunikacija, skoro polovina njih tvrdi da zna za takvu komunikaciju.

TABELA 5.4: DA LI ZNATE DA LI POSTOJI EX-PARTE KOMUNIKACIJA IZMEĐU SUDIJE I BILO KOJE OD STRANA (TUŽILAC, ADVOKAT, STRANKA U POSTUPKU)?

		Da	Ne
	Priština	43.62%	56.38%
	Mitrovica	49.02%	50.98%
	Peć	5.45%	94.55%
	Đakovica	25.00%	75.00%
	Gnjilane	30.61%	69.39%
	Uroševac	29.73%	70.27%
	Prizren	11.11%	88.89%

6. RAZMIŠLJANJA ADVOKATA IZ NEVEĆINSKIH ZAJEDNICA

Iscrpna tehnika uzorkovanja korišćena je za prikupljanje iskustava advokata iz nevećinskih zajednica u osnovnim sudovima na Kosovu, pri čemu su svi advokati koji nisu iz većinske zajednice i koji su registrovani kod AKK bili uključeni u uzorak. Ovaj odeljak, dakle, predstavlja rezultate ankete koji odražavaju aspekte ovog istraživanja za koje advokati iz nevećinskih zajednica dele različita stanovišta i mišljenja.

Pošto su odgovori ovih advokata sakupljeni u grupi veličine čitavog uzorka predstavljenog u prethodnom odeljku izveštaja, ovde smo odabrali samo jedan skup od nekoliko pitanja za koja advokati iz nevećinskih zajednica iznose drugačiji stav od onog koji imaju advokati kosovski Albanci. Dalje, druga je razlika ta što se rezultati sabiraju i predstavljaju potpuno nezavisno od mesta gde većina advokata ima većinu predmeta. To je bilo neophodno, jer u nekim regionima, prema Internet stranici AKK, nema advokata koji su iz nevećinske zajednice (Đakovica), a u nekimima ima samo po jedan ili dva (Gnjilane i Uroševac), što nas sprečava da sprovedemo statistički značajnu analizu i poređenje između osnovnih sudova.

6.1 Advokati iz nevećinskih zajednica i većina njihovih predmeta

Ukupan broj advokata koji su iz nevećinske zajednice i koji su registrovani u AKK je 33, od kojih je sa 31 uspešno obavljen intervju. Oni su sa različitih lokacija na Kosovu, međutim, naš glavni kriterijum za raspodelu među sedam osnovnih sudova zasnovan je na mestu gde imaju većinu predmeta.

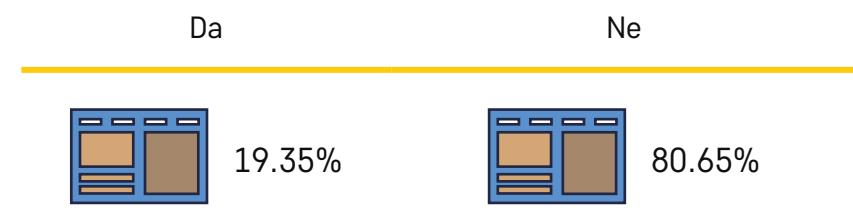
TABELA 6.1: OSNOVNI SUD GDE IMATE VEĆINU PREDMETA

6.2 Informacije koje traže advokati koji nisu iz većinske zajednice

Slično svojim kolegama iz većinske zajednice, advokati iz nevećinskih zajednica ne koriste Internet stranicu suda kao izvor informacija. Od 31 intervjuisanog advokata, samo šest njih tvrde da koriste Internet stranicu suda.

TABELA 6.2: DA LI KORISTITE INTERNET STRANICU SUDA KAO IZVOR INFORMACIJA?

Od tih šest, samo su dvojica rekla da obično pronađu ono što traže.

TABELA 6.3: DA LI OBIČNO NALAZITE ONO ŠTO STE TRAŽILI?

Oni koji su tvrdili da su pronalazili ili delimično pronalazili informacije koje su tražili, upitani su da li je sadržaj Internet stranice preveden na njihov maternji jezik, na šta su njih troje odgovorili sa *delimično*, a druga tri su odgovorili *ne*.

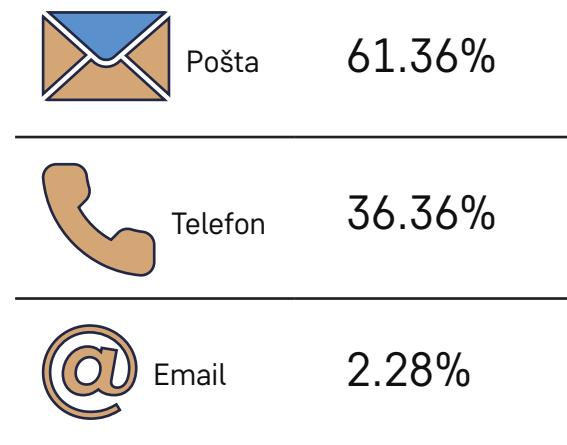
TABELA 6.4: DA LI JE SADRŽAJ INTERNET STRANICA SUDA PREVEDEN NA VAŠ MATERNJI JEZIK?

6.3 Obaveštenja o ročištu koja se šalju advokatima koji su iz nevećinskih zajednica

Dobijanje obaveštenja o ročištima putem pošte je najčešći odgovor svih advokata koji su učestvovali u studiji, uključujući i one iz nevećinskih zajednica. Međutim, kada se razdvoji od ukupnog broja advokata, zanimljivo je da se advokati iz nevećinskih zajednica obaveštavaju i preko drugih sredstava komunikacije. U stvari, značajnih 36,3 odsto advokata koji su iz nevećinske zajednice tvrde da su obaveštavani o ročištima telefonom.

TABELA 6.5: KAKO VAS OBIČNO OBAVEŠTAVAJU O ROČIŠTIMA?

7. PRIMEDBE ADVOKATA

Na kraju ankete advokatima je data mogućnost da daju bilo kakve primedbe ili iznesu nove aspekte u vezi sa sudskim operacijama. Od onih koji su odgovorili, 34 su verovali da bi administracija trebalo da bude efikasnija, dok je 12 njih govorilo o potrebi transparentnije administracije. Druga grupa od 16 advokata izrazila je mišljenje da osnovni sudovi treba da zaposle više osoblja, jer smatraju da bi to učinilo sudske sisteme delotvornijim i donelo bi novo iskustvo u administraciji. Među ostalim primedbama advokata bile su i one da sudije treba da budu profesionalnije, da ostvare dalji napredak u oblasti digitalizacije i da stvore mehanizme za sprečavanje nepotizma, korupcije i ex-partne komunikacije između različitih stranaka.

8. PREPORUKE

Na osnovu nalaza ovog izveštaja, dole date preporuke razvili su istraživači D+ i ACDC kao direktni odgovor na pitanja identifikovana u studiji, kao i dobre prakse koje bi rezultirale poboljšanim pružanjem sudske usluge. Preporuke su grupisane u sledeće oblasti: Pristup informacijama; Efikasnost i pravednost; i Rasprostranjenost korupcije.

Pristup informacijama

- Svi osnovni sudovi moraju da preduzmu mere za dalje suzbijanje i eliminisanje direktne komunikacije između advokata i sudija. Konkretno, osnovni sudovi u Prištini i Mitrovici su dva suda gde je advokatima veoma teško da dođu do informacija. Ova dva suda treba da preispitaju sve svoje kanale informacija kako bi iznašli i preduzeli mere za povećanje transparentnosti i kako bi poboljšali pristup informacijama koje traže advokati.
- Svih sedam osnovnih sudova trebalo bi da učine više na promovisanju svoje Internet stranice kao pouzdanog izvora informacija, da uključe korisnike (posebno advokate) u odlučivanje o najkorisnijim sadržajima Internet stranice i da grade poverenje korisnika neprestalnim ažuriranjem Internet stranice.
- Svih sedam osnovnih sudova moraju redovno obučavati svoje administrativno osoblje u vezi sa tehnologijom i digitalizacijom uopšte.
- Kutije za žalbe moraju biti instalirane i postavljene na vidljivom i lako dostupnom mestu kako bi svako mogao da ih vidi i iskoristi. Informacije u vezi sa njihovim postojanjem i tačnom lokacijom treba da budu dostupne advokatima koji koriste profesionalne kanale komunikacije, uključujući i one preko AKK.

Efikasnost i pravičnost

- Osnovni sudovi moraju da preduzmu/poboljšaju revizije učinka kako bi unapredili brzinu sudskeh postupaka.
- Potrebno je mnogo vremena da se reše krivični ili građanski predmeti, a to podrazumeva velike troškove za sve uključene strane, što rezultira smanjenim poverenjem u pravosuđe. Osnovni sudovi bi trebalo da budu više angažovani na povećanju efikasnosti kroz rešavanje predmeta bržim i efikasnijim tempom.
- Svih sedam osnovnih sudova treba da poboljšaju svoju efikasnost u smanjenju vremena potrebnog za rešavanje krivičnih i građanskih predmeta, posebno ovih poslednjih.
- Svih sedam osnovnih sudova moraju da obezbede da nedolazak advokata i tužilaca ne bude na vrhu liste razloga za odlaganje ročišta i da osiguraju da se kazne primenjuju kada se to dogodi. Trebalо bi uložiti veće napore kako bi se kršenja procesnih pravila od strane suda svela na minimum. Obuka i prekvalifikacija osoblja u vezi sa procedurama uvek je efikasan način rešavanja ovog problema, posebno ako se kombinuje sa dodatnim kadrovskim resursima.
- Svih sedam osnovnih sudova se ohrabruju da koriste moderna sredstva komunikacije, poput e-mail-a i telefona za obaveštanjanje stranaka kada se ročišta otkažu ili odlože.

Percepcija korupcije

- Povlašćen tretman nekih advokata je pojava u svih sedam osnovnih sudova i stoga je potrebno uložiti više napora da se to ponašanje smanji ili svede na minimum.
- Sudovi bi trebalo da osiguraju potpunu primenu novog Administrativnog uputstva o kućnim pravilima i da spreče ex parte komunikaciju.

9. SPECIFIČNE PREPORUKE ZA SVAKI OSNOVNI SUD

Osnovni sud u Prištini

Pristup informacijama

- Bolja reakcija suda na zahteve advokata za dobijanje potrebnih informacija.
- Utvrditi proceduru dostavljanja brojeva predmeta advokatima pre zakazanog ročišta.

Efikasnost i pravičnost

- Pronaći efikasne načine da se smanji vreme potrebno sudu da reši građanske predmete kao što su *naknada štete i imovinski zahtevi*.
- Pronaći efikasne načine da se smanji vreme potrebno sudu da reši krivične predmete kao što su *organizovani kriminal i korupcija, ubistva i seksualno nasilje*.
- Preduzeti mere za smanjenje vremena potrebnog суду да zakaže prvo ročište od dana podnošenja zahteva *i/ili optužnice*.
- Preduzeti sve potrebne mere, nakon što se zakažu ročišta, da se ona ne odlažu ako nije neophodno.
- Najčešći razlozi zbog kojih se ročišta odlazu ili otkazuju u Osnovnom суду u Prištini su nedolazak „*druge strane*“, *tužilaca, veštaka, advokata i zato što sudsko osoblje čini povrede proceduralnih pravila*. Stoga bi sud trebalo da razmotri uvođenje propisa koji predviđa kazne za svaki od ovih razloga, kako bi se smanjio broj ročišta sa odloženim ili otkazanim terminom.
- Početi sa korišćenjem e-mail-a za slanje obaveštenja o odlaganju ročišta ili o drugim promenama u vezi sa rasporedom ročišta.

Rasprostranjenost korupcije

- Rukovodstvo suda mora da obezbedi poštovanje etičkog kodeksa i da sudije jednako postupaju prema svim advokatima bez obzira na pol ili godine iskustva koje oni imaju.

Osnovni sud u Mitrovici

Pristup informacijama

- Treba poboljšati reakciju suda na zahteve advokata za dobijanje potrebnih informacija.
- Poboljšati sadržaje i informacije na Internet stranici sa naglaskom na dokumentima koji su uglavnom u interesu advokata; sudske presude, status njihovih predmeta, raspored ročišta i tako dalje.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno суду da reši građanske predmete kao što su *naknada štete, imovinski zahtevi i radni sporovi*.

- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno sudu da reši krivične predmete kao što su *organizovani kriminal i korupcija, ubistva i ilegalno posedovanje oružja*.
- Preduzeti mere za smanjenje vremena potrebnog суду да zakaže prvo ročište od dana podnošenja *zahteva i/ili optužnice*.
- Preduzeti sve potrebne mere, nakon što se zakažu ročišta, da se ona ne odlažu ako nije neophodno.
- Najčešći razlozi zbog kojih se ročišta odlažu ili otkazuju u Osnovnom суду u Mitrovici su nedolazak „*druge strane*“, *tužilaca i veštaka*. Stoga bi суд trebalo da razmotri uvođenje propisa koji predviđa kazne za svaki od ovih razloga, kako bi se smanjio broj ročišta sa odloženim ili otkazanim terminom.

Rasprostranjenost korupcije

- Rukovodstvo суда mora da obezbedi poštovanje etičkog kodeksa i da sudije jednako postupaju prema svim advokatima bez obzira na pol ili godine iskustva koje oni imaju.

Osnovni суд u Pećи

Pristup informacijama

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду u Pećи uglavnom su zadovoljni pristupom informacijama, pa po tom pitanju nema posebnih preporuka.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno суду da reši građanske predmete kao što su *naknada štete, imovinski zahtevi i radni sporovi*.
- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno суду da reši krivične predmete kao što su *organizovani kriminal i korupcija i ubistva*.
- Preduzeti mere za smanjenje vremena potrebnog суду da zakaže prvo ročište od dana podnošenja *zahteva i/ili optužnice*.
- Preduzeti sve potrebne mere, nakon što se zakažu ročišta, da se ona ne odlažu ako nije neophodno.
- Najčešći razlog zbog kojih se ročišta odlažu ili otkazuju u Osnovnom суду u Pećи su nedolazak „*druge strane*“, *tužilaca, veštaka*. Stoga bi суд trebalo da razmotri uvođenje propisa koji predviđa kazne za svaki od ovih razloga, kako bi se smanjio broj ročišta sa odloženim ili otkazanim terminom.
- Početi sa korišćenjem e-mail-a za slanje obaveštenja o odlaganju ročišta ili o drugim promenama u vezi sa rasporedom ročišta.

Rasprostranjenost korupcije

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду u Pećи nisu izveštavali o rasprostranjenosti korupcije u ovom суду, па stoga nije bilo preporuka u vezi s tim.

Osnovni sud u Đakovici

Pristup informacijama

- Započeti sa davanjem brojeva predmeta advokatima pre zakazanog ročišta.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno sudu da reši građanske predmete kao što su *naknada štete i imovinski zahtevi*.
- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno sudu da reši krivične predmete kao što su *organizovani kriminal i korupcija, ubistva i krađe*.
- Preduzeti sve potrebne mere, nakon što se zakažu ročišta, da se ona ne odlažu ako nije neophodno.
- Najčešći razlozi zbog kojih se ročišta odlažu ili otkazuju u Osnovnom суду u Đakovici su nedolazak „*druge strane*

Rasprostranjenost korupcije

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду u Đakovici nisu izveštavali o rasprostranjenosti korupcije u ovom sudu, pa stoga nije bilo preporuka u vezi sa tim.

Osnovni sud u Gnjilanu

Pristup informacijama

- Započeti sa davanjem brojeva predmeta advokatima pre zakazanog ročišta.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno sudu da reši građanske predmete kao što su *naknada štete, imovinski zahtevi i radni sporovi*.
- Treba preduzeti mere u pokušaju da se skrati vreme potrebno sudu da reši krivične predmete kao što su *organizovani kriminal i korupcija, ubistva i krađe*.
- Preduzeti mere za smanjenje vremena potrebnog суду da zakaže prvo ročište od dana podnošenja zahteva i/ili optužnice.
- Preduzeti sve potrebne mere, nakon što se zakažu ročišta, da se ona ne odlažu ako nije neophodno.
- Najčešći razlozi zbog kojih se ročišta odlažu ili otkazuju u Osnovnom суду u Gnjilanu su nedolazak „*druge strane- Početi sa korišćenjem e-mail-a za slanje obaveštenja o odlaganju ročišta ili o drugim promenama u vezi sa rasporedom ročišta.*

Rasprostranjenost korupcije

- Rukovodstvo suda mora da obezbedi poštovanje etičkog kodeksa i da sudije jednako postupaju prema svim advokatima bez obzira na pol ili godine iskustva koje oni imaju.

Osnovni sud u Uroševcu

Pristup informacijama

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду у Урошевцу углавном су задовољни приступом информацијама, стога у вези с тим нema posebne preporuke.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere у пokušају да се скрати време потребно суду да реши грађанске предмете као што су *naknada štete i imovinski zahtevi*.
- Treba preduzeti mere у пokušају да се скрати време потребно суду да реши кривичне предмете као што су *organizovani kriminal i korupcija i ubistva*.
- Preduzeti mere за смањење времена потребног суду да закаже прво рођаште од дана подношења захтева и/или оптуžnice.
- Najčešći razlozi zbog којих се рођашта одлаžу или отказују у Основном суду у Урошевцу су недолазак „*druge strane*“, и *veštaka*. Стога би суд требало да размотри увођење прописа који предвиђа казне за сваки од ових разлога, како би се смањио број рођашта са одложеним или отказаним термином.
- Почети са коришћењем e-mail-a за слање обавештења о одлaganju rođashta ili o drugim promenama u vezi sa rasporedom rođashta.

Rasprostranjenost korupcije

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду у Урошевцу нisu извеštавали о распрошtranjenosti korupcije у ovom суду, па стога нije било препорука у вези с тим.

Osnovni sud u Prizrenu

Pristup informacijama

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду у Призрену углавном су задовољни приступом информацијама, стога у вези с тим нema posebne preporuke.

Efikasnost i pravičnost

- Treba preduzeti mere у пokušају да се скрати време потребно суду да реши грађанске предмете као што су *naknada štete i imovinski zahtevi*.
- Treba preduzeti mere у пokušају да се скрати време потребно суду да реши кривичне предмете као што су *organizovani kriminal i korupcija i ubistva*.
- Najčešći razlozi zbog којих се рођашта одлаžу или отказују у Основном суду у Ђаковици су недолазак „*druge strane*“, *veštaka* i zato što судско осoblje чини повреде proceduralnih прavila. Стога би суд требало да размотри увођење прописа који предвиђа казне за сваки од ових разлога, како би се смањио број рођашта са одложеним или отказаним термином.
- Почети са коришћењем e-mail-a за слање обавештења о одлaganju rođashsta ili o drugim promenama u vezi sa rasporedom rođashsta.

Rasprostranjenost korupcije

- Advokati sa većinom predmeta u Osnovnom суду у Призрену нisu извеštавали о распрошtranjenosti korupcije у ovom суду, па стога нije било препорука у вези с тим.

ANEKS I

Demokratija Plus – Upitnik za advokate Transparentnost/Pristupačnost i efikasnost osnovnih sudova na Kosovu

UPUTSTVO: Uđite u advokatsku kancelariju i recite sledeće:

Zdravo, ja sam _____. Radim kao anketar za Demokratiju Plus, pod-ugovarača USAID-ovog Programa za jačanje pravosudnog sistema (JSSP). Sprovodimo anketu kako bismo shvatili šta pravnici misle o efikasnosti i nivou transparentnosti osnovnih sudova na Kosovu. Anketa je anonimna i svi podaci će biti predstavljeni kao grupni i isključivo će se koristiti samo za potrebe ovog projekta. Anketa ima 26 pitanja i par propratnih pitanja i traje svega 15 minuta. Vaš doprinos u ovom upitniku je od velike važnosti za studiju i zahvaljujemo vam se što ste izdvojili vreme da na nju odgovorite.

Prvo, da li nam molim vas možete reći već koliko godina imate svoju advokatsku praksu?

Ako je odgovor pod 1 je MANJE OD 2 GODINE, nemojte molim vas ići dalje sa anketom.

Hvala na razumevanju.

DATUM INTERVJUA

VREME INTERVJUA

BROJ INTERVJUA

OD

**OSNOVNI SUD U KOM IMATE VEĆINU
SVOJIH PREDMETA**

1. PRIŠTINA
2. MITROVICA
3. PEĆ
4. ĐAKOVICA
5. GNJILANE
6. UROŠEVAC
7. PRIZREN

POL ISPITANIKA

1. MUŠKI
2. ŽENSKI

STAROSNA DOB ISPITANIKA

1. 22 – 30 GODINA
2. 31 – 40 GODINA
3. 41 – 50 GODINA
4. 51 – 60 GODINA
5. 60+ GODINA

ETNIČKO POREKLO ISPITANIKA

-
1. Albanac
 2. Srbin
 3. Turčin
 4. Bošnjak
 5. Rom
 6. Aškalija
 7. Egipćanin
 8. Goranac
 9. Drugo

TRANSPARENTNOST/PRISTUP INFORMACIJAMA

Iskustvo koje ispitnici imaju pri pristupu sudu

PRISTUP INFORMACIJA

(Molimo vas označite jednu opciju)

P.1	Po vašem iskustvu, koliko je lako dobiti informacije o vašim predmetima na sudu?	<ol style="list-style-type: none">1. Veoma teško2. Donekle teško3. Poprilično lako4. Veoma lako
P.2	Od koga na sudu dobijate informacije o vašem predmetu?	OTVORENO
P.3	Da li vas sud obaveštava o broju dodeljenom vašem predmetu, nakon predavanja? (pre zakazivanja ročišta)	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Ne
P.4	Da li razgovarate direktno sa sudijom o statusu vašeg predmeta?	<ol style="list-style-type: none">1. Nikad2. Ponekad3. Često4. Uvek

TRANSPARENTNOST

P.5	Da li koristite internet stranicu suda kao izvor informacija?	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Ne <p>Za odgovor pod 2, pređite na P.6.</p>
P.5a	Da li obično pronalazite ono što vam treba?	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Delimično3. Ne
P.5b	Da li je sadržaj internet stranice suda koji vam treba dostupan na vašem maternjem jeziku?	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Delimično3. Ne
P.6	Da li su u zgradi suda dostupne kutije za žalbe?	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Ne3. Ne znam
P.7	Da li ima ikakvih poboljšanja u pristupu informacijama u odnosu na prošlu godinu?	<ol style="list-style-type: none">1. Da2. Ne <p>Za odgovor pod 2, pređite na P.8.</p>
P.7a	Ako ima, koje su?	OTVORENO

EFIKASNOST SUDA

Iskustvo koje ispitnici imaju pri dobijanju usluga suda

EFIKASNOST

P.8	Da li ste u prilici da svoje poslove na sudu završite u razumnom roku?	1. Da 2. Ne						
P.9	Po vašem iskustvu, koliko obično traje rešavanje GRAĐANSKOG PREDMETA pri osnovnom суду od trenutka podnošenja? (približno meseci/godina)	Naknada štete	Brakora-zvodna parnica	Imovinska tužba	Sporovi iz radnog odnosa			
P.10	Po vašem iskustvu, koliko obično traje rešavanje KRIVIČNOG PREDMETA pri osnovnom суду od trenutka podnošenja? (približno meseci/godina)	Krađa	Nezakonito držanje oružja	Orga-nizovani kriminal i korupcija	Ubistvo	Nasilje u porodici	Sek-sualno nasilje	
P.11	Po vašem iskustvu, koliko vremena u proseku je суду потребно да zakaže prvu raspravu od dana podnošenja predmeta?	1. Manje od 6 meseci 2. 2 – 6 meseci 3. 7 – 12 meseci 4. 13 – 24 meseci 5. Više od 24 meseca						
P.12	Po vašem iskustvu, koliko vremena u proseku je суду потребно да zakaže prvu raspravu od dana podnošenja optužnice?	1. Manje od 6 meseci 2. 2 – 6 meseci 3. 7 – 12 meseci 4. 13 – 24 meseci 5. Više od 24 meseca						
P.13	Po vašem iskustvu, u proseku, koliko često se odlažu zakazane rasprave?	1. Nikada 2. Retko 3. Ponekad 4. Često 5. Uvek						
P.14	Po vašem iskustvu, koji su na-jučestaliji razlozi zbog kojih se rasprave odlažu?	(Molimo vas štiklirajte sve što važi) Odsustvo tužioca Odsustvo advokata Odsustvo druge stranke Odsustvo veštaka i svedoka Nespremnost sudije Neinformisanost veća (sudskog) Proceduralni prekršaji (nedostavljanje poziva; nepodnošenje pismena druge stranke; neobaveštavanje stranaka pre održavanja rasprave, u slučaju da se rasprava ne može održati)						

P.15 Po vašem iskustvu, u proseku,
koliko rasprava se mora održati
da bi se rešio jedan **GRADANSKI
PREDMET?** Broj: _____

P.16 Po vašem iskustvu, u proseku,
koliko rasprava se mora održati da
bi se rešio jedan **KRIVIČNI PRED-
MET?** Broj: _____

OBAVEŠTENJA SUDA

P.17 Kada Vas obično obavestite o zaka-
zanom ročištu? 2 nedelje unapred
5 – 7 dana unapred
1 dan unapred
Istog dana

(Molimo vas štiklirajte sve što važi)

P.18 Na koji način Vas obično obav-
eštavaju o zakazanom ročištu?
Poštom
Telefonom
E-mejlom:
Drugo (nastavi): _____

P.19 Da li ste blagovremeno obavešteni
o odlaganju ročišta (pre nego što
odete na sud)? Uvek
Često
Retko
Nikada

PRAVIČNOST

P.20 Da li verujete da sudije postupaju
isto prema vama i tužiocu? 1. Da
2. Ne
Za odgovor pod 1, pređite na P.21.

P.20a Ako je odgovor ne, zašto tako mis-
lite? OTVORENO

P.21 Po vašem iskustvu, da li sudije
sankcionišu advokate kada se ne
pojave na raspravi? 1. Nikada
2. Retko
3. Ponekad
4. Često
5. Uvek

P.22 Da li postoje advokati koje sudije
tretiraju povlašćeno? 1. Da
2. Ne
Za odgovor pod 2, pređite na P.23.

P.22a Ako je odgovor da, zašto tako
mislite? OTVORENO

PITANJA O PREOVLAĐIVANJU KORUPCIJE

P.23	Da li je ikada sudija, radnik suda ili bilo kakav posrednik koji deluje u ime istih od vas tražio mito?	1. Da 2. Ne Za odgovor pod 2, pređite na P.24.
P.23a	Ukoliko je odgovor da, na kojoj funkciji je data osoba bila?	Sudija Radnik suda Drugo (navedi): _____
(Molimo vas štiklirajte sve što važi)		
P.23b	Ako je odgovor da, iz kojih razloga?	Za ubrzavanje procesa Za dobijanje potrebne dokumentacije Za presuđivanje u korist klijenta Drugo (navedi): _____
(Molimo vas štiklirajte sve što važi)		
P.24	Da li ste ikada ponudili mito sudiji ili radniku suda?	1. Da 2. Ne Za odgovor pod 2, pređite na P.25.
P.24a	Ukoliko je odgovor da, na kojoj funkciji je data osoba bila?	Sudija Radnik suda Drugo (navedi): _____
(Molimo vas štiklirajte sve što važi)		
P.24b	Ukoliko je odgovor da, iz kojih razloga?	Za ubrzavanje procesa Za dobijanje potrebne dokumentacije Za presuđivanje u korist klijenta Drugo (navedi): _____
(Molimo vas štiklirajte sve što važi)		
P.25	Da li znate da li se ostvaruje <i>ex parte</i> komunikacija između sudije i druge stranke (tužilac, advokat, stranka)?	1. Da 2. Ne

ZAVRŠNO PITANJE

P.26	Da li imate nešto da dodate?	OTVORENO
-------------	-------------------------------------	----------

USAID-ov Program za jačanje pravosudnog sistema petogodišnja je aktivnost u oblasti vladavine prava koji se nadovezuje na napore koje je USAID ranije ulagao u unapređenje vladavine prava na Kosovu i obezbeđivanje toga da pravosudni sistem funkcioniše na način koji je profesionalan, efikasan i odgovoran. Program se usredstavlja na promovisanje pravosudnog sistema koji se pridržava visokih standarda nezavisnosti, nepristrasnosti, integriteta, odgovornosti i transparentnosti, i na davanje podrške funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu.

Jačanje efikasnosti i delotvornosti u primeni pravde i pružanju kvalitetnih usluga

Preko USAID-a, Program za jačanje pravosudnog sistema pomaže Sudskom savetu Kosova (SSK) i sudovima na Kosovu oko konsolidacije napretka ostvarenog u efikasnosti i upravljanju na nivou suda. Ovo se postiže tako što se pomaže decentralizacija upravnih nadležnosti i institucionalizuju sistemi i sredstva za efikasno upravljanje sudom i predmetima. Aktivnosti u okviru ovog cilja smanjuju broj zaostalih predmeta i proceduralne prepreke po efikasnost i delotvornost sudova.

Povećanje odgovornosti i profesionalizma pravosudnog sistema

Program tesno radi sa SSK, sudijama i sudske poslovne komunitetom na izgradnji kapaciteta za profesionalnu i efikasnu primenu pravde. Takođe, promoviše inicijative kontinuiranog obrazovanja i javnog integriteta kao osnov za pravosuđe koje je pristupačno, pouzdano i delotvorno.

Podrška funkcionisanju i integraciji pravosudnih struktura na severu

Program za jačanje pravosudnog sistema daje podršku SSK i sudovima oko aktiviranja sudske strukture severu Kosova na osnovu Sporazuma o pravosuđu koji je postignut između vlada Kosova i Srbije 2015. godine. Ovim sporazumom predviđena je integracija institucija, sudske poslove i sudske resurse na severu. Ovaj USAID-ov program pomaže i pojedinačnim sudovima u regionu oko popisa predmeta i transfera, smanjenja broja zaostalih predmeta, upravljanja predmetima i izgradnje kapaciteta za sudije i sudske poslove.

Demokratija plus je nezavisna, nedobitna i nestranačka organizacija koju je osnovala grupa aktivista koji veruju u dalje jačanje demokratskih vrednosti na Kosovu. Glavni cilj D+ je da se podstiču demokratske vrednosti i prakse koje će dodatno ojačati glas kosovskog društva. D+ ima za cilj da doprinese u uspostavljanju praksi dobrog upravljanja, jačanju vladavine prava, pomoći političkim strankama i u procesu slobodnih i pravičnih izbora, te u podsticanju poštovanja ljudskih prava i socijalnih pitanja. D+ je realizovala različite projekte čiji je cilj da se donosioci odluka približe građanima kroz istraživanje u oblasti praktične politike, pomaganje u dijalogu i interakciji, kao i kroz edukaciju javnosti.

Centar za zastupanje demokratske kulture je lokalna organizacija civilnog društva (OCD) sa sedištem u Severnoj Mitrovici, Kosovo, uspostavljena decembra 2011. god. Cilj organizacije je da unapredi angažman multietničkog stanovništva u mitrovačkom regionu i podigne svest građana o demokratskoj kulturi.

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

